

MAKEDONSKO SONCE

M

еја интервју

МАРЈАН ШИФТАР, АМБАСАДОР
НА РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЈА ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

СЕКОЈ МАКЕДОН ЕВРОПСКИОТ ПР

VELEP
REPUBLI

АМБ
РЕПУБЛИ

ЕЦ ТРЕБА ДА ГО СФАТИ ОЕКТ

Господинот Марјан Шифтар, амбасадор на Република Словенија во Република Македонија го запознавме во мошне пријатна пријателска и релаксирачка атмосфера. Неговата почит и љубов кон нашава држава се чувствуваше во текот на целиот разговор, а особено беше интересно дека токму ден-та кога разговаравме тој одбележуваше двегодишнина од доаѓањето на амбасадорската функција во Република Македонија.

Роден е на 21 април 1950 година во Марибор. Има завршено правен факултет во 1973 година, а потоа и постдипломски студии. Уште од студентските денови е активен во тогашните младински организации, а за време на третата година од студиите станува стручен соработник на тогашниот Извршен совет на Република Словенија; во периодот од 1980 до 1982 година е шеф на кабинетот на Извршниот совет, од 1982 до 1990 година во три различни извршни совети или влади на Словенија ја извршува функцијата министер за информирање; од пролетта 1990 година прво станува шеф на кабинет, а потоа и шеф на претседателскиот кабинет на претседателот Милан Кучан, и останува на таа должност до крајот на третиот претседателски мандат, до декември 2002 година; во пролетта 2003 година е назначен за амбасадор на Република Словенија во Република Македонија и акредитиран амбасадор за Република Албанија.

Вљубеник е во филателијата, со која сè помалку се занимава поради обврските, потоа во планинарството, музиката, ловот и берењето печурки, член е на клубот Лајонс и на Европскиот вински витешки ред, чиј огранок неодамна е формиран и во Македонија.

■ Разговорот го водеше: Рената МАТЕСКА

☀ Господине Шифтар, веќе извесно време престојувате во Република Македонија. Како се чувствувате во нашава држава?

ШИФТАР: Чиста коинциденција е фактот што токму денес кога го правиме интервјуто истекува втората година од моето доаѓање во Република Македонија на функцијата амбасадор на Република Словенија. Бидејќи прв пат во вашата држава бев во 1971 година (но, тогаш под други околности), кога пред две години повторно дојдов се чувствував мошне добредојдено во една пријателска држава. Тоа чувство никогаш не го изгубив и можеби за некого ќе звучи како демагогија, но доколку сега, по двегодишниот престој, ме прашаат дали сакам да останам или, пак, да избирам некоја друга дестинација, би одговорил дека сакам да останам во Македонија.

Република Словенија и Република Македонија се во добри и пријателски односи. Што ќе кажете за нашата досегашна економска соработка, имајќи предвид дека на таа релација Македонија бележи трговски дефицит?

ШИФТАР: Соработката меѓу Република Словенија и Република Македонија на секој план е одлична. Нашата соработка има длабоки корени. По Втората светска војна, кога многу Словенци бегаа од фашистичка Италија, односно од оние делови кои потпаднаа под италијанска власт, тие свое засолниште најдоа во некои делови од Република Македонија, каде формираа цели заедници населени со Словенци. Што се однесува до економската соработка, за дефицитот, но и пошироко, сметам дека треба да се одговори на прашањето: што сè е потребно за намалување на трговскиот дефицит и кои мерки треба да се преземат. Тука, пред сè, ќе напомена дека треба да се зголеми извозот, користење на сите можности за зголемување на конкурентните способности на меѓународните пазари и слично. Мислам дека за намалување на дефицитот кон било која држава, важни се севкупниот биланс, зголемената конкурентност која индиректно влијае на повеќе директни странски инвестиции во Македонија кои, пак, ќе отворат нови работни места, ќе го зголемат обемот на производство и повторно можноста за подобар и поголем извоз на било кој европски пазар. Кога и да зборуваме за економската соработка меѓу нашите држави треба да се размислува оптимистички, односно да не се заборава дека со потпишувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација, на Република Македонија ѝ се отвори портата на европскиот пазар. Освен тоа, постоеја многу бирократски и слични пречки за зголемување на извозот на македонските производи на европските пазари. Можностите се создадени и сè што претходно кажавме сега

станува уште поактуелно, а доказ за тоа е минатата година кога е забележано зголемување на извозот на македонски производи на словенечкиот пазар. Трендот на намалување на дефицитот врз основа на Спогодбата за стабилизација и асоцијација веќе се потврдува.

Изјавивте дека макроекономската стабилност на Македонија е константна. Според што ја темелите оваа констатација? Исто така, велите дека состојбата на рецесија во државата предолго трае, но што предлагате за нејзино надминување и создавање на постимулативна економска клима?

ШИФТАР: Што се однесува до макроекономската стабилност во Македонија, податоците се познати. Тоа се случува и во другите држави и тоа е еден од условите за зголемување на растот и развојот во една држава. За рецесијата би кажал дека, исто така, е поврзана со прашањето на економскиот раст и прашањето кои сè работи треба да се интензивираат за зголемување на способноста за конкурентност во сите области. Всушност, и Македонија и Словенија учествуваат во еден динамичен процес на глобализација, а еден од најкарактеристичните елементи на тој процес е сè поотворениот пазар каде успеваат оние кои знаат подобро, поевтино, поконкурентно. Јас не би можел да кажам што сè треба да стори македонската Влада за да ги надмине проблемите, за да биде поуспешна во процесот на евроинтегрирањето, во приближувањето кон НАТО. Но, можам да кажам дека ќе ви бидеме добар стимул, за успешна работа. Потребно е многу работа, потребно е придвижување на низа механизми за да профункционира бизнис климата во вашата држава. Кратко речено, сметам дека сте на добар пат, но сметам дека работите секогаш треба да се гле-

даат во поширок глобален аспект, бидејќи никој не живее на некој изолиран остров како Робинзон Крусо. Конкретно, ќе кажам дека моментно, во Словенија, сите во државата - од влада до сите субјекти - се ангажирани за креирање нова развојна стратегија. Ќе речете дека ние веќе сме членка на ЕУ, но токму тоа е и обврска. Со влегувањето во ЕУ добивме многу можности, но сликовито кажано тоа е како да имате едно бротче, за кое имате секакви сертификати за пловидба, но каде ќе пловите, со каква брзина и како ќе ги совладувате пречките зависи од квалитетот на бродот, екипажот, неговата умешност и слично. Со членството ви се дава можност, а од вас зависи дали и колку ќе ја искористите. Сепак, ако се вратиме на состојбите во вашата држава, ќе кажам дека треба да се постави прашањето - што всушност сакате да постигнете, која е целта? Колку можат да се конципираат развојните стратешки принципи?

Во тековниот период во Македонија се реализираа неколку инвестициони проекти - "Колинска" потпиша договор со "Витаминка" од Прилеп за лицензно производство на прехранбени производи, а два словенечки конзорциума се заинтересирани за изградба на хидроцентралата "Матка"... Можностите за деловна соработка меѓу Словенија и Македонија се неограничени. Досега има многу словенечки инвестиции, но дали се планираат нови, покрупни?

ШИФТАР: Околу 100 словенски субјекти активно се присутни во Република Македонија. Многу меѓу нив, веќе традиционално тука се долго време, ќе напомам дека некои брендови, уште од времето на поранешна СФРЈ, беа познати. Треба да се напомене дека македонскиот пазар се отвори наликувајќи на европскиот и се создаде конкурентност. Со цел да се потхранат своите позиции се создадоа можности за дополнително вложување напори, а дел од нив се инвестициите. Тие се најдобар начин и за намалување на трговскиот дефицит и за зголемување на домашниот извоз. Инвестирањето на Словенија во друга држава е од големо значење, едно од најважните прашања за натамошен развој, имајќи предвид дека словенечкиот пазар е многу мал. Инвестициите се мотор на растот и развојот, па оттаму работите се сосема јасни. Конкретно, спомнавте некои словенечки инвестиции во државава, но би додал уште неколку. Годинава е отворен уште еден објект на "Фруктал", интересна е инвестицијата на "Меркур", потоа "Цетис" кој ја презеде Печатницата на НИП "Нова Македонија" и кој има јасно конципиран развоен концепт за создавање современ Центар за печатење. Не можам а да не го спомнам и Скопски саем, кој е целосна словенечка инвестиција со визија за градење на еден мултифункционален центар, сличен на лубљанскиот БТЦ. Исто така, и Вториот пензиски фонд, кој е стимулативен пример на нашата соработка. Што се однесува до енергетиката, најсвеж е примерот за зделката со словенечки "Турбоинститут", за изградба на 20 мали хидроцентрали, договорена со непосредна спогодба, проект тежок 100 милиони евра. Она што сакам да го нагласам е фактот дека во Македонија се создадоа поволни услови за странски инвестиции.

Меѓу нашите земји постојат одлични, "неоптоварени" односи, така најчесто коментирате. Што е она што словенечките претприемачи ги привлекува во државава? Имате ли некое лошо искуство, конкретно се мисли на одредени словенечки инвестиции во Македонија, кои предизвикаа афери и скандали и речиси заглавија во правните лавиринти?

ШИФТАР: Веднаш ќе кажам дека секаде има различни искуства, а проблемите се дел од работењето. Ќе говорам генерално. Секој кој сака свеж капитал мора да работи на план за градење поефикасни потсистеми, функционирање на еден комплетен систем, јасна правна регулатива, сигурност во правната заштита, сигурно заштитување на странските инвестиции, заштита на индустриската сопственост, авторско право, транспарентност на тендерските процедури и транспарентност и брзина на бирократските процедури. Доколку не се исполнети и испочитувани овие барања, инвеститорот ќе се подзамисли и ќе ги дестимулира другите потенцијални инвеститори.

Сметате ли дека немањето едношалтерски систем (кој со години се најавува од страна на Владата), е проблем, односно хендикеп за директен влез на свежи странски инвестиции?

ШИФТАР: Сметам дека постоењето на едношалтерскиот систем, не само во Македонија туку и пошироко, е додатен механизам кој дополнително може да ги стимулира странските директни инвестиции, односно да ги олесни и забрза. Индиректно тоа претставува забрзување на сите позитивни ефекти од создавањето на т.н. поволна бизнис клима за било каква домашна или, пак, странска инвестиција.

Господине Шифтар, Вие бевте и иницијатор за формирање на Словенечко-македонскиот бизнис клуб. Оцените дека токму Клубот е место за деловно дружење и соработка, за реализирање на бизнис врските кои им се потребни на македонските и на словенечките претпријатија, како и можност за решавање на поединечните и заедничките проблеми, со кои се соочуваат во секојдневното работење. Како досега функционира словенечко-македонскиот деловен круг?

ШИФТАР: Деловниот круг почна да функционира мошне добро. Тоа е резултат на потребите на деловните субјекти од Словенија, но и на оние од Македонија. Има еден формален облик на заедничко дружење и дејствување на полето на бизнисот. Но, сепак не треба нешто да се создава "реда ради", туку е неопходно да се има позитивни ефекти од тоа. Многумина од Клубот веќе си гледаат корисен интерес од дружбата, која може да се види и на дело. Главно Клубот е дополнителен значаен поттик за јакнење на меѓусебната соработка.

Изјавивте дека секоја држава има свој, индивидуален пат кон членството во Европската унија. Словенија ќе ја поддржи Македонија и во однос на твининг програмите, со што ќе стане формален партнер во сферата на јавната администрација и статистика... Македонија е на вистинскиот пат, но ја очекуваат многу тешки обврски. Што би ни советувале со оглед на Вашето искуство во евроинтеграционите процеси? Сметате ли дека по француското и холандското "не" шансите за проширување на Унијата се намалени, односно и шансите на Македонија за влез во Унијата?

ШИФТАР: Што се однесува конкретно на твининг програмите интензивирани е соработката која се доближува до завршната фаза. Верувам дека и резултатите од тој твининг систем ќе бидат значајни и ќе претставуваат корисна основа за спроведувањето на процесот на евроинтегрирање, односно европеизација на Република Македонија т.е. исполнување на Копенхагенските критериуми. Едноставно кажано, Словенија е вистински пријател на Македонија кој знае да каже: пријатели, што ви треба да ви помогнеме, но некогаш треба и сам да знаеш што навистина ти треба, и што сакаш, какви проблеми имаш. Но, како ќе се одвива вашиот пат кон приближувањето до Европската унија ќе зависи од вас самите, од македонскиот народ, од македонската Влада. Поточно, од словенечка страна сме подготвени максимално за секаков вид помош и тоа на ниво на Влада, на министерства, на невладини организации и слично. Ние сме подготвени било кое корисно словенечко искуство безрезервно да ви го дадеме, односно посочиме. Дали и што корисно вие би можеле да извлечете од нашето искуство во процесот на евроинтегрирањето, секако зависи од вас самите. Всушност, ќе бидам сликовит и ќе ви кажам дека и кога одите во супермаркет да пазарувате, без разлика дали станува збор за "Меркатор" или за некој друг, вие морате да знаете со каква цел влегувате, што треба да купите. Кога знаеш што сакаш тогаш пазарењето е

лесно и нема проблеми. Исто е и со процесот на евроинтегрирање, вие морате точно да знаете што сакате, за истото и да го добиете. Македонија има своја визија и стратегија. Вие го градите својот сопствен пат, а потоа не можете да кажете дека е неможно да се примени некој друг модел, бидејќи прво се поаѓа од сопствените специфики. За било која работа мошне битно е поддршката да се добие прво дома. Тука, пред сè, мислам на поддршка од секој аспект, како во Собранието, меѓу политичките партии, така и на најшироката поддршка од народот. Секој Македонец треба да го сфати европскиот проект. Што значи евроинтегрирањето, како за државата, така и за секој поединец? Тоа е основа за сè. Кај нас се покажа како мошне битна координацијата на сите активности за спроведување на европскиот проект. Исто така, важна е транспарентноста меѓу сите кои имаат било каква одговорност за ова прашање. Секој чин кој го имавме во процесот на приближувањето кон Европа, владиниот тим прв го ратификуваше во Парламентот. Секогаш се бараше најширока концентрација пред да се водат било какви разговори во Брисел. На крај на краиштата се работеше на нешто што значи менување на целото општество и тоа сите ги засегаше. Ако тоа не е свесно прифатено и навистина поддржувано, тогаш може да се дојде до ситуацијата како што се случи со референдумите во Франција и во Холандија. Тоа беше доказ за некомуницирање меѓу политичката елита и народот.

 За спорот со Грција околу уставното име на земјава, Вие напомнавте дека покрај тоа што Словенија ја призна Македонија под уставното име, нашата држава сепак мора да ја користи секоја шанса за да ја убеди меѓународната заедница во валидноста на своите аргументи. Што мислите за нашиот спор околу името, кој со години го имаме со јужниот сосед?

ШИФТАР: Секој човек има свое легитимно право на своето име. Тоа консеквентно би значело дека секоја држава има право да си избере и гордо да си го носи своето име. Меѓу луѓето владее непишано правило за меѓусебно почитување и признавање на другиот, што би значело дека доколку некој има нешто против нечие име, тоа треба што побрзо да се надмине. Словенија, како што е познато, беше меѓу првите кои ја признаа Република Македонија под нејзиното уставно име, односно под името коешто Македонија си го избрала. Факт е дека Република Македонија под тоа нејзино уставно име е призната од повеќе од сто држави во светот и во меѓународен контекст има голема тежина, но тоа треба и да се одржува. Но, кога доаѓа до несогласувања меѓу соседите, односно меѓу државите, тогаш треба да настојуваме што поскоро да го надминеме проблемот. Анахронизмот е неверојатен дека во тоа формално привремено име, со кое Словенија нема ништо, стои некој остаток на некоја држава т.е. на поранешната заедничка југословенска држава и тоа е единствена трага на меѓународната сцена за некоја ексдржава. Ова е еден анахронизам. Особено се мисли за дијалогот меѓу Грција и Македонија и за спорот кој треба што поскоро да се надмине. Повторно ќе ги кажам зборовите на нашиот колега, поранешниот американски амбасадор во Република Македонија, господинот Лоренс Батлер, кој во едно од своите последни интервјуа истакна дека ги уважува договорите, дека Македонија треба билатерално да го решава тоа прашање, но прво не треба да се заборава последниот факт дека Македонија под уставно име е призната од САД, што не ја исклучува можноста тоа да биде резултат на билатерално преговарање и компромисно прифаќање на заедничко решение за спорот.

Што се однесува до Словенија и нејзиниот практичен од-

нос кон Македонија, ќе истакнам дека ние, во било која билатерална смисла, поаѓаме од својата одлука за признавање на Република Македонија под нејзиното уставно име. Но, како членка на ЕУ, Словенија сепак мора да ги почитува важечките одлуки на Унијата.

Во моментов имаме многу обврски поради нашиот прием во ЕУ, преокупирани сме со задачите кои треба да ги извршиме, но тоа не значи дека ќе го занемариме прашањето за името на Македонија. Вие не ја исклучивте можноста Словенија, по примерот на Турција, да се ограда од името БЈРМ и тоа да стои како фуснота на сите официјални документи на НАТО...

ШИФТАР: Што се однесува до НАТО, таму сè уште размислуваме што и како. За да заокружам ќе истакнам дека за нас воопшто не беше дилема, за раководството на словенечките фактори, на претседателите на државите од Средна и од Јужна Европа, која неодамна се одржа на Блед, во врска со прашањето дали во документот и на сите други места ќе треба да стои вашето уставно име и ништо друго. И Министерството за одбрана на Словенија, на пример, на една, исто така, неодамнешна средба, Конференција, која беше тука во Скопје, истакна дека за нас дилема нема околу употребата на вашето уставно име. Колкаво и да е нашето почитување, сепак е неопходно што поскоро да се забрза процесот околу решавањето на спорот со вашиот јужен сосед.